

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.924:336

*В. Г. Кабанов, канд. екон. наук, доц.,
кафедра макроекономіки та державного управління
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

ОФШОРНИЙ БІЗНЕС У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

У статті розглянуто спеціалізацію офшорних зон і територій. Зазначено позитивні та негативні аспекти впливу офшорної діяльності на національну економіку. Охарактеризовано найбільш ефективні методи використання інструментів офшорного бізнесу в міжнародній підприємницькій діяльності. Визначено ризики ведення бізнесу в окремих офшорних юрисдикціях. Виявлено механізм регулювання офшорного бізнесу.

Ключові слова: пільгове оподаткування, офшор, податкова юрисдикція.

У світовому господарстві на сучасному етапі розвитку спостерігається значна інтенсифікація процесів, пов'язаних з міжнародною міграцією капіталів. Ще в порівняно недавньому минулому в системі світогосподарських зв'язків превалював обмін товарами та послугами із супутнім йому вивозом капіталу в позиковій формі. У сучасних умовах дедалі значніше місце належить прямим фінансовим, виробничим і технологічним зв'язкам між компаніями різних країн. У результаті капітали можна легше та вільно переміщувати з однієї держави в іншу в пошуках найбільш сприятливих умов для їх застосування, досягнення принципу максимізації прибутку, що викликає необхідність враховувати вплив досить значної кількості чинників, зокрема і такого, як податковий.

Тяжкість оподаткування практично будь-якої держави спонукає економічних суб'єктів займатися податковим плануванням і шукати легальні шляхи зниження податкового тягаря. Планування податків, спрямоване на зниження виплат, — не просто грамотний бухгалтерський облік, а законна можливість не платити жодних податків узагалі або звести їх до мінімуму порівняно з рівнем чинних ставок. У зв'язку з цим актуальним стає прагнення багатьох вітчизняних підприємців перевести бізнес в офшорні зони або налагодити чітку схему взаємодії з офшорними компаніями з метою оптимізації податкових витрат. У зв'язку з цим офшорний бізнес набуває дедалі більшої ваги в міжнародних економічних відносинах, особливості та нові можливості, які він пропонує, заслуговують постійної уваги як з боку бізнесу, так і з боку регуляторних структур.

В економічній літературі широко висвітлюються питання міжнародного податкового планування у веденні зовнішньоекономічної діяльності, застосуванні методів міжнародного податкового планування в конкретних практичних ситуаціях, створенні філіалів і представництв. Дані питання дістали відображення в працях С. Шаповала, Д. Назарія, В. Бабаніна, А. Горбунова, В. Кашина, С. Сутиріна, В. Доєрнберга, Д. Доггарта, Х. Сибєрта, Р. Філіпідеса. Проте чимало аспектів форм, шляхів розвитку і застосування офшорних компаній в організації зовнішньоторговельних і міжнародних інвестиційних операцій не знайшли належного віддзеркалення у вітчизняній та зарубіжній економічній і юридичній літературі в повному обсязі.

Метою даної статті є дослідження сучасних інструментів офшорного бізнесу, політики окремих юрисдикцій та міждержавного регулювання офшорного бізнесу, що має велику практичну цінність для переосмислення державної економічної

стратегії, підвищення конкурентоспроможності українських виробників і стабілізації національної фінансової системи.

На справжній момент виокремлюють три основні механізми зменшення податкових платежів: ухилення від сплати податків (tax evasion), обхід податків (tax avoidance), податкове планування (tax planning) [3, с. 101]. Порівняльні дані по кожному з цих механізмів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМІВ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

Критерії порівняння	Ухилення від сплати податків (tax evasion)	Обхід податків (tax avoidance)	Податкове планування (tax planning)
Економічна вигода суб'єкта за умови успішного застосування	Максимальна	Середня або мінімальна	Середня
Рівень ризику	Максимальний	Середній	Мінімальний
Необхідна кваліфікація персоналу	Не вимагає особливої кваліфікації	Спеціальна або висока	Висока
Можливі санкції з боку держави	Аж до кримінального переслідування	Як правило, податкові або адміністративні	Переважно податкові
Збиток, що завдається державі і суспільству	Максимальний	Мінімальний	Може бути від мінімального до максимального
Переважне використання	Індивідуальні підприємці, малий бізнес	Малий, середній і крупний бізнес	Крупний бізнес
Залежність від змін економічної політики держави	Найбільше піддатні економічним, політичним і іншим коливанням кон'юнктури	В більшості схильні до коливань у сфері оподаткування	Найменше піддатні економічним, політичним і іншим коливанням кон'юнктури
Сполучуваність з іншими механізмами зниження податкових платежів	Переважно застосовується самостійно	Може поєднуватися з ухиленням (tax evasion)	Може поєднуватися з ухиленням (tax evasion) і обходом (tax avoidance)

Не зважаючи на те, що всі три механізми активно використовуються платниками податків, викладені саме в такій послідовності вони є не тільки еволюцією від простого до складного, а й еволюцією характеру взаємин між бізнесом і державою, свого роду історією пошуку ними розумного компромісу. Аналіз практики застосування податкового планування показує, що всі методи, механізми, підходи та прийоми використовуються в основному комплексно, в тісному взаємозв'язку один з одним. А використання їх «у чистому вигляді» спостерігається тільки в окремих прикладах окремих операцій або в досить обмеженому числі одиничних випадків. Оскільки відмінності між указаними механізмами чітко й формально ніде не визначені, автори пропонують свій погляд на дану проблематику.

Ухилення від сплати податків, або tax evasion, на нашу думку, слід визначити як способи зменшення податкових платежів, що мають незаконний, кримінальний характер, тобто в результаті використання яких можуть бути застосовані заходи кримінальної відповідальності [3, с. 103]. Відмітною рисою цього механізму податкового планування є початковий конфлікт із законом, умисне його порушення. На жаль, дотепер даний механізм не є таким вже рідкісним.

У використанні обходу податків на відміну від ухилення визнається необхідність сплати податків, але при цьому знаходиться будь-яка законна можливість не платити податки або платити їх у меншому обсязі.

До обходу податків експерти відносять таке [3, с. 107]:

а) утримання від здійснення тих операцій, виконання по яких веде до необхідності платити податки;

б) умисне та направлене отримання доходу в тих формах, по яких встановлені пільги;

в) виїзд платника податків з країни виключно з метою зміни податкового резидентства;

г) за нагоди вибирати укладення таких угод, які тягнуть найменші податкові наслідки, не спираючись при цьому на бізнес-складову цих операцій.

Податкове планування також ставить своїм завданням законне зменшення податків. Імовірно, саме тому в літературі не існує чіткої грані, що відокремлює податкове планування від обходу податків. Авторами розроблено наступні критерії, за якими податкове планування можна відрізнити від обходу податків:

— Податкове планування оперує чітко відомими категоріями, коли очікуваний результат можна визначити з тим або іншим ступенем вірогідності.

— Податкове планування може включати елементи обходу податків і ухилення від податків як окремих випадок, особливо якщо вигоди, одержані в результаті їх застосування, перевищують витрати та ризики застосування санкцій.

— Податкове планування пов'язане з питаннями дотримання платіжних графіків, забезпечення майбутніх податкових платежів достатніми грошовими ресурсами та ще поряд інших питань, зв'язаних з податковим менеджментом, але що вже виходять за його рамки, що наприклад відносяться до виключно фінансового менеджменту.

— Поняття обходу податків застосовно тільки до окремих операцій або їх взаємозв'язаних груп. Питаннями зміни організаційної структури бізнесу з метою зменшення податкових виплат займається вже виключно і безпосередньо податкове планування.

Аналізуючи процес міжнародного податкового планування, як його напрями можна виділити два найбільш значущі аспекти:

- необхідність обліку міждержавного територіального аспекту, що обумовлює відмітні ознаки міжнародного податкового планування;

- необхідність обліку тієї обставини, що можливості міжнародного податкового планування можуть бути застосовані не тільки для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, але і для юридичних осіб-резидентів, прагнучих мінімізувати податкові зобов'язання в межах своєї юрисдикції шляхом перекладу доходів у країни з пільговим режимом оподаткування, інвестицій у найбільш прибуткові, надійні та неоподатковувані активи на міжнародних ринках капіталу.

Треба також враховувати, що в податкових режимах для окремих видів діяльності між розвиненими країнами існують відмінності, іноді вельми значні.

Разом з тим необхідно підкреслити, що по рівню податкового тягара всі країни світу можна розділити на дві групи:

— юрисдикції з високими податками;

— юрисдикції з ліберальним оподаткуванням.

До юрисдикцій з високим рівнем оподаткування відносяться більшість економічно розвинених країн і держав, що розвиваються: ставки податку на прибуток корпорацій та індивідуального прибуткового податку тут знаходяться в межах 30—60 %, ставки податків на розподіл прибутку у формі відсотків, дивідендів і роялті — 15—35 %. При цьому існує достатньо жорстка процедура створення та реєстрації фірми, контроль фінансової звітності, здійснюється проведення обов'язкового аудиту.

До юрисдикцій з ліберальним оподаткуванням можна віднести так звані офшорні юрисдикції, що привертають іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям.

Разом з тим необхідно підкреслити, що деякі юрисдикції через систему податкових пільг створюють режим для іноземних підприємців, близький до офшорного, але без формального введення офшорного режиму (фактичні офшорні центри).

У класичних офшорних центрах офшорний режим введений та діє на підставі спеціальних законодавчих актів, а у фактичних офшорних центрах офшорний режим формально відсутній, але податкове регулювання дозволяє понизити суми сплачуваних податків.

Плюсом класичних офшорних юрисдикцій є:

- відсутність податку на прибуток, дивіденди, приріст капіталу відсотки та роялті;
- відсутність фінансової звітності;
- низька вартість обслуговування;
- система номінальних акціонерів.

Недоліками класичних офшорних юрисдикцій є:

- підозри з боку державних органів і партнерів;
- відсутність фінансової звітності — неможливість перевірити діяльність керівника;
- високий ризик втрати активів;
- складність контролю за зміною складу директорів і акціонерів, оскільки відсутня їх державна реєстрація;
- немає податкових угод — отже, все утримуватиме у джерела виплати (проте якщо компанія просто «гаманець» — це зручно) [4, с. 9].

У будь-якому випадку, основою офшорного режиму вважаються податкові пільги, але разом з тим необхідно враховувати й інші складові. Офшорним компаніям, крім того, надаються також такі пільгові умови ведення підприємницької діяльності: валютна автономія, митні пільги при імпорті товарів (робіт, послуг), спрощені процедури реєстрації та звітності, гарантія банківської та комерційної таємниці, пільги у царині адміністративного контролю, дотримання принципу суворої конфіденційності, гарантія безпеки бізнесу, використання електронного зв'язку в управлінні. За простоти (позірної) та привабливості офшорної діяльності використання передбачених нею переваг у діяльності компанії вимагає знань і дотримання всіх правил, умов та обмежень, що накладаються. Тільки такий підхід дозволяє досягти запланованих цілей [1, с. 7].

При цьому головне правило, якого необхідно дотримуватися у створенні та використанні офшорних компаній, — враховувати норми вітчизняного законодавства та закони країни реєстрації компанії. Недотримання елементарних вимог законодавства у реєстрації та використанні офшору може призвести до плачевних результатів. Краще поклопотатися про виконання всіх необхідних формальностей, щоб забезпечити захист своїх накопичень од можливих посягань податкових органів [2, с. 124].

Регулюванням офшорної діяльності опікується низка міжнародних організацій. Насамперед це експертна організація «Міжнародна служба фінансових дій» (FATR), яка була створена в 1989 р. країнами G7 для боротьби з одмиванням грошей і до складу якої в даний час входять експерти з 28 країн. Вона регулярно складає списки держав, що порушують стандарти фінансової звітності та заходи з боротьби з відмиванням грошей, далі FATR планує введення санкцій.

Важливу роль у регулюванні офшорного бізнесу відіграє Міжнародна фінансова поліція, що створила рекомендації, які повинні виконувати всі країни світу. Один з пунктів свідчить, що контракт, укладений між сторонами, що знали про те, що цей контракт ускладнить конфіскацію активів, одержаних за контрактом, є незаконним.

Міжнародні угоди зі співпраці у сфері збирання податків і конфіскації результатів злочинної діяльності, що укладаються провідними країнами, спрямовані на руйнування суверенітету офшорних юрисдикцій, що є основою конфіденційності і захисту активів. Ці угоди створили новий тип організацій, які стежать за проходженням фінансових потоків через усі основні офшорні фінансові центри світу.

Однією з угод, що затьмарюють життя економічного суб'єкта в офшорі, є Конвенція ОЭСР зі взаємної допомоги в податкових питаннях. Мета цієї конвенції — упевнитися, що платник податків не може ухилитися від їх сплати в одній країні за

допомогою розміщення своїх активів в іншій. Конвенція торкається всіх податків — прибуткового, ПДВ і навіть таких, які відсутні в іншій країні.

Аналогічним документом є угода ООН щодо боротьби з незаконним поширенням наркотичних речовин. Угода стосується боротьби з випадками відмивання грошей, отриманих од продажу наркотиків, вимагає розкриття банківської таємниці при розслідуванні та конфіскацію активів. Угода відмінняє презумпцію невинності, поклавши на обвинувачених необхідність доказу законності походження грошей. Через що в офшорних банків з'явився стимул заморозити рахунки та звинуватити клієнта у відмиванні грошей, оскільки згідно законодавству про відмивання грошей, прийнятому практично у всіх престижних офшорних юрисдикціях протягом кількох останніх років, при конфіскації злочинних доходів банк одержує частину грошей як винагороду за виявлену ним пильність [7].

Крім міжнародних угод та організацій кожна країна розробляє власні заходи регулювання офшорного бізнесу.

Чинне українське законодавство дозволяє всі антиофшорні заходи умовно розділити на чотири групи:

1. антиофшорні заходи шляхом податкових обмежень;
2. антиофшорні заходи шляхом валютних обмежень і контролю;
3. антиофшорні заходи шляхом обмежень у сфері приватизації;
4. заходи, спрямовані на збирання й аналіз інформації, що стосується відносин «резидент України — офшорна компанія»;

На сьогодні в Україні для запобігання легалізації кримінальних коштів вводиться державний фінансовий моніторинг (вивчення, відстеження, аналіз ситуації на фінансовому ринку) стосовно значних і сумнівних операцій, що й передбачено розділами V і VI Закону України «Про запобігання і протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом».

Відома ціла низка економіко-правових доктрин, уживаних у податковому праві різних держав. І хоча в практиці застосування та в розумінні цих доктрин є значні географічні та регіональні відмінності, існують два моменти, які їх об'єднують і сприяють практиці їх застосування: зміст їх радше економічний, ніж правовий, і вони спрямовані на розмежування зловживання правом од легальних дій за спроб зменшення податкових платежів. Експерти виокремлюють такі доктрини [6, с. 87]:

— пріоритет змісту щодо форми (Equity above the form / substance over form). Ця доктрина широко використовується для розгляду податкових справ за кордоном. Прикладом схем, які були розкриті з використанням цієї доктрини, є висновок з працівниками договорів підряду, а не трудових угод з метою ухилення від сплати податків. Суди справедливо вирішили, що суть угоди полягає не у виконанні разових підрядних робіт, тому форма таких договорів не була взята до уваги;

— ділова мета (Business purpose). Прикладом схем, які можуть бути розкриті, ґрунтуючись на цій доктрині, є «паперові» схеми руху товарів. Ці схеми базовані на тому, що, формально залишаючись на одному місці, «за документами» товари проходили через зони пільгового податкового режиму. Фізичний рух товарів пільговими зонами не мав сенсу;

— операція по кроках (Step transaction). Ця доктрина застосовується для розгляду законності багатоступінчатих операцій. Так, за допомогою цієї доктрини можна відстежити діяльність фіктивних страхових компаній. Суть цієї операції полягає в страхуванні операцій в незалежній страховій компанії, ризики якої потім перестраховуються в залежній страховій компанії. Іноді ланцюжок перестраховок включає не один, а кілька чи навіть безліч кроків;

— продовження комерційної діяльності (Continuity of business enterprise). Цей «тест» дозволяє виявляти схеми за участю фірм-однодівок, що відкриваються виключно для разового проведення операцій, пов'язаних з ухиленням або відходом од податків;

— обґрунтовані комерційні мотиви (Valid commercial reasons). Застосовуються для доказу факту незаконного ухилення від податків, а також для схем, описаних у розділі «Ділова мета», будучи в певному роді аналогом цього критерію.

Розглянемо особливості деяких податкових та сприятливих офшорних юрисдикцій [8]:

1. Кіпр

Податки, що стягуються у процесі перерахування коштів з України

1. Податок на репатріацію дивідендів.

(а) У даний час — 0 %.

(б) Передбачуваний — від 5 % (25 % володіння) до 15 % + фактичний власник.

2. Податок на репатріацію відсотків.

(а) На даний час — 0 %.

(б) Передбачуваний 10 % + фактичний власник.

3. Податок на репатріацію роялті.

(а) На даний час — 0 %.

(б) Передбачуваний — 10 % + фактичний власник.

4. Податок на репатріацію для переліку вартості наданих управлінських послуг — 0 % + акт цінової експертизи.

Податок на прибуток на Кіпрі:

1. З одержаних дивідендів — 0 % (1 % володіння).

Виключення: платник дивідендів 50 % або більше свого доходу одержує від діяльності, що веде до виникнення інвестиційного доходу (дивіденди, відсотки, дохід од здачі майна в оренду, роялті і ін.), які обкладаються за ставкою нижчою 5 %. Отже, кіпрський холдинг не підходить для українського холдингу, зокрема, в якого основним доходом є дивіденди, одержані від місцевих компаній.

2. Податок з доходу від продажу акцій в іноземній компанії — 0 %.

Виняток: нерухомість на Кіпрі.

3. Податок з одержаних відсотків — 10 % (якщо одержані in the ordinary course of business). 50 % доходу — 10 % + 10 % всього доходу — збір до фонду оборони.

4. З одержаних роялті — 10 %.

5. З доходу від надання послуг — 10 %.

Податок (withholding tax) на репатріацію дивідендів — 0 %.

2. Нідерланди

Податки, що стягуються при перерахуванні коштів з України

1. Податок на репатріацію дивідендів.

0 % — якщо голландський холдинг володіє 50 % і більше і його інвестиція в капітал платника є не меншою 300 тис. дол. США, 5 % — якщо голландський холдинг володіє 20 %, і більше 15 % — в інших випадках.

2. Податок на репатріацію відсотків.

0 % — якщо відсотки сплачуються на користь держави, державної установи чи іншої особи відносно позики, кредиту іншого боргового зобов'язання, гарантованого державою або державною установою 2 % — якщо відсотки сплачуються у зв'язку з позикою від банку чи фінансової установи або ж якщо відсотки сплачуються у зв'язку з купівлею в кредит товарів чи послуг між підприємствами або продажем промислового, комерційного чи наукового устаткування, 10 % — в інших випадках.

3. Податок на репатріацію роялті.

0 % — якщо роялті сплачуються у зв'язку з отриманням права використання авторського права на наукові роботи, патенти, торгові марки, дизайни чи моделі, плани та секретні формули або процеси, а також за інформацію відносно промислового, комерційного чи наукового досвіду.

10 % — в інших випадках.

4. Податок на репатріацію чи переліку вартості наданих управлінських послуг — 0 % + акт цінової експертизи.

Податок на прибуток у Голландії:

1. Податок з одержаних дивідендів — 0 %.

5 % володіння з моменту податкового року, в якому виходять дивіденди, доходи з яких виплачуються, повинні обкладатися податком у країні, компанії, що виплачує, компанія-одержувач повинна брати активну участь в управлінні компанії-платнику, основний дохід компанії-платника не повинен складатися з облігацій, цінних паперів, не використовуваних у діяльності та обкладатися за ставкою не менше 10 %, debt equity ratio of more than 85:15, не застосовується до доходів до моменту відповідності компанії, що виплачує, вищезгаданим умовам).

2. Податок од продажу акцій в іноземному компанії — 0 %.

За дотримання умов participation exemption для дивідендів.

3. Податок з одержаних відсотків — 25,5 %.

4. Податок з одержаних роялті — 25,5 %.

5. Податок з доходу від надання послуг — 25,5 %.

6. Податок на репатріацію дивідендів:

— 0 % (за умови виплати на користь резидента ЄС, що володіє 5 % і більше, компанії, що виплачує дивіденди).

— 25 % або ставка, передбачена DTT в інших випадках (у середньому від 5 % до 10 %, дуже часто 0 %, але є і 20 %).

3. Британські Віргінські острови (BVI)

• Значиться в переліку офшорних зон (віднесення до складу валових витрат у межах 85 %).

• Немає договору про уникнення подвійного оподаткування (WHT 15 %).

• Податок на прибуток — 0 %.

• Податок на прибуток від продажу активів — 0 %.

• Податок на репатріацію — 0 % (при переліку відсотків на користь резидентів ЄС-20 %).

4. Панама

• Не значиться в переліку офшорних зон (віднесення до складу валових витрат без обмежень за наявності доказів зв'язку з господарською діяльністю).

• Немає договору про уникнення подвійного оподаткування (WHT 15 %).

• Податок на прибуток — обкладається тільки дохід джерелом походження з Панами. Якщо джерело доходу іноземне — 0 %.

• Якщо не декларуються дивіденди протягом року — 4 % від усього доходу мінус податок на прибуток (за його наявності).

• Податок на прибуток від продажу іноземних активів — 0 %.

• Податок на репатріацію дивідендів од іноземного доходу — 0 % (питання суперечливе: 10 % від іменних акцій, 20 % від акцій на пред'явника), відсотки на користь іноземних компаній — 6 %, роялті на користь іноземної теле-, відео компанії або дистриб'ютора — 6 %.

5. Ліхтенштейн

• Не значиться в переліку офшорних зон (віднесення до складу валових витрат без обмежень за наявності доказів зв'язку з господарською діяльністю).

• Немає договору про уникнення подвійного оподаткування.

• Податок на прибуток — **відмінність між компаніями, що ведуть діяльність в країні**, і холдинговими компаніями. Усе нижченаведене стосується тільки холдингових компаній:

• Податок на прибуток — 0 % (діяльність обмежується тільки холдинговою).

• Податок на прибуток від продажу активів — 0 % до 20 %.

• Податок на репатріацію дивідендів — 4 %, роялті — 0 %, відсотки — від 0 % до 15 % при переліку відсотків на користь резидентів ЄС — 15 %.

6. США (штат Делавер)

• Не значиться в переліку офшорних зон (віднесення до складу валових витрат без обмежень за наявності доказів зв'язку з господарською діяльністю).

- Є договір про уникнення подвійного оподаткування (WHT 15 %). Застосовний, тільки якщо холдинг є резидентом США, для податкових цілей.
- Податок на прибуток — 0 %.
- Податок на прибуток од продажу активів — 0 %. Податок на репатріацію дивідендів — 0 %.

Активізація зовнішньоекономічної діяльності, поступове залучення країни до процесу глобалізації стали основними причинами реалізації українськими суб'єктами господарювання нової концепції фінансової діяльності. Вона багато в чому базується на формуванні такої стратегії економічного розвитку підприємства, яка припускає систематичне використання оптимальних законних податкових способів і методів для зниження податкового тягаря.

Проте існує ряд моментів, неврахування яких може призвести до негативних наслідків для компанії. По-перше, необхідно враховувати, що реєстрацію офшорних компаній в Україні здійснює велика кількість секретарських фірм, і дуже часто схема реєстрації та функціонування офшорної компанії лише частково відповідає переліченим вище умовам для створення офшорного режиму. По-друге, перевагами, що одержуються за реєстрації компанії в офшорних зонах, можуть користуватися в основному посередницькі компанії, які не ведуть конкретної діяльності в окремій юрисдикції. По-третє, офшорні компанії в більшості випадків виключені зі сфери податкових угод про уникнення подвійного оподаткування, а контракти з офшорними фірмами піддаються ретельній перевірці з боку українських контролюючих і правоохоронних органів.

Отже, вибираючи місце реєстрації офшорної компанії, необхідно враховувати і такі чинники, як політична й економічна стабільність країни, її географічне розташування, система валютного контролю, податкових пільг, конфіденційність інформації щодо власників компанії тощо [1, с. 9].

Для українського бізнесу в умовах обтяжливої податкової системи, несформованості структури власності та недосконалої законодавчої бази офшори є мало не єдиним способом збереження коштів і участі в капіталі інших компаній, а також — отримання грошей у потрібний час у будь-якій точці світу. За оцінками експертів, у роки незалежності з України було вивезено близько 40 млрд дол. США, при цьому прилив прямих інвестицій до України склав трохи більше 4 млрд дол. Великою частиною цих коштів є капітали, що повернулися в країну, вивезені раніше. Значна частка інвестицій у вітчизняну економіку надходить із Кіпру, Нідерландів, Віргінських островів та інших офшорних зон [5, с. 26].

Український бізнес починає переходити на загальноприйнятій в світовій практиці схеми податкового планування. З одного боку, це позитивна тенденція, яка дозволить українському капіталу вийти на новий рівень, коли можна буде інвестувати в європейські економіки. З іншого — без кардинальних змін податкової та фіскальної систем у країні економіка залишиться без припливу нових коштів, а схеми будуть побудовані так, що на рух капіталу неможливо буде вплинути, хіба що заборонити зовнішньоекономічну діяльність [9].

Висновки. Розглянуті питання податкового планування в світовій економіці дозволяють судити про те, що проблема міжнародного податкового планування достатньо багатогранна. Не зважаючи на те, що даними питаннями цікавляться, як правило, фахівці-практики та юристи, вивчення методологічних основ міжнародного податкового планування необхідне всім фахівцям фінансово-економічної сфери, оскільки воно є особливим напрямом податкового планування.

На сьогодні в світі налічується кілька десятків країн, де практикуються податкові пільги для офшорних компаній. Але оскільки проблема втечі капіталу усвідомлена більшістю багатих країн достатньо давно, офшор практично перестав бути надійною гаванню, засобом скоротити податки. У більшості розвинутих країн робота через офшори приводить до збільшення податкового навантаження і пильнішої уваги контролюючих органів.

Література

1. *Бабанін В.* Аналіз світового досвіду податкового планування / Фінансовий менеджмент. — 2004. — № 3. — С. 6—10.
2. *Бренд М., Шаповал С.* Бизнес в Украине и за ее пределами: Практ. рекомендації. — К.: Вид. центр «Просвіта», 2004. — 368 с.
3. *Брызгалін А. В., Бернік В. Р., Головкин А. Н., Брызгалін В. В., Баженов О. И.* Методы налоговой оптимизации. 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Аналитика-Пресс, 2006. — 500 с.
4. *Кочергинская И.* Организационно-правовые аспекты создания и деятельности холдингов / Корпус права. Аналитика. — 2008. — № 3. — С. 7—30.
5. *Назарець Д.* «Нормальные» островитяне: применение оффшорных компаний в условиях украинской правовой системы // Капитал. — 2006. — № 9. — С. 24—29.
6. *Сутырин С. Погорлецкий А. И.* Налоги и налоговое планирование в мировой экономике / Под ред. Сутырина С.Ф. — СПб.: Полиус, 2007. — 366 с.
7. *Чайковська Ю.* Регулювання офшорного бізнесу в республіці Білорусь / Матеріали II Міжнародного науково-експертного симпозиуму — круглого столу «Тенденції розвитку національних фінансових систем за умов глобалізації», Київ, 27 листопада 2007 р.
8. www.ageyev.org/ukroffsh.html
9. www.offshoreservice.com.ua

Надійшла до редакції: 20.01.2009

УДК 339.138

О. О. Євдоченко, канд. екон. наук, доц.,
кафедра міжнародної торгівлі
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ НА СВІТОВИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ

У статті на основі виявлення специфіки попиту на світових ринках споживчих товарів та товарів промислового призначення охарактеризовано типи закупівельних ситуацій та виділено моделі поведінки покупців товарів різного призначення з відповідними рекомендаціями щодо створення міжнародних маркетингових програм.

Ключові слова: тип закупівельної ситуації, тип купівельної поведінки, модель свідомості споживача, модель поведінки покупця, світовий ринок споживчих товарів, світовий ринок товарів промислового призначення.

У сучасних суперечливих умовах розвитку світових ринків товарів та послуг поведінка споживача, його прихильність та вподобання змінюються достатньо швидко. Саме тому актуалізується питання дослідження особливостей поведінки покупців та продавців на основних світових товарних ринках та розробки ефективних програм міжнародного маркетингу.

З погляду маркетингового управління розрізняють два основні типи ринків: споживчий і промисловий. Зрозуміло, що такий поділ базується на основі подальшого використання придбаних товарів і послуг. Так, світовий промисловий ринок представлений такими видами організацій-споживачів:

— виробничими підприємствами, які закуповують товари для їх подальшого використання у виробничому процесі;

— підприємствами-посередниками, що закуповують товари для їх подальшого перепродажу та основною метою яких є отримання прибутку (зокрема підприємства гуртової та роздрібно торгівлі);